

Стрижиченко К.А.

УДК 336.761 (477)

ПОБУДОВА ІНДИКАТОРУ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ

Анотація. Страховий ринок, являясь одним из сегментов финансового рынка на сегодняшний день не имеет унифицированного индикатора деловой активности. В статье проанализированы существующие мировые индикаторы развития страхового рынка. На основе разработанной методики базой которой является гармоническое объединение индексного метода и современных подходов к построению индикаторов в статье построен индикатор деловой активности страхового рынка и проанализирована его динамика.

Ключевые слова: страховой рынок, индикатор деловой активности, методика, развитие, индекс.

Анотація. Страховий ринок, будучи одним з сегментів фінансового ринку на сьогоднішній день не має уніфікованого індикатора ділової активності. В статті проаналізовані існуючі світові індикатори розвитку страхового ринку. На основі розробленої методики базою якої є гармонійне об'єднання індексного методу і сучасних підходів до побудови індикаторів в статті побудований індикатор ділової активності страхового ринку і проаналізована його динаміка.

Ключові слова: страховий ринок, індикатор ділової активності, методика, розвиток, індекс.

Summary. Insurance market, being one of segments of financial market on today has not the compatible indicator of business activity. In the article the existent world indicators of insurance market development are analyzed. Some of them show the dynamics of the share's prices, some of them demonstrate the climate changing, but they cannot be used for the investigation of insurance market of Ukraine that based on weak development of the stock market. Therefore the construction of the indicator of business activity of insurance market (insurance development index - IDI) is actual problem of the investigation of its market. From one hand, this indicator constructed with using of index methods. From the other hand, regular procedures of the constructing of general business activity index are base of IDI. The methodic of constructing of IDI consist of three blocks: prevision procedures block, solving procedures block and analytical procedures blocks. The choice of basic indicator and analysis of his structure is the aim of first block. The construction of analytical formula is the aim of second block. The analysis of the dynamic of Ukrainian insurance market by propose index is the aim of third block.

Keywords: insurance market, indicator of business activity, method, development, index.

Вступ

Трансформаційні процеси, що відбувалися в 90-х роках минулого століття привели до розвитку функціонального поняття фінансового ринку в країні. До трансформації фінансовий ринок був виключно державним та не вам всі, притаманні світовим фінансовим ринкам, складові. Так були повністю відсутні фондовий (існували тільки державні облигації, які в першу чергу розглядалися як елемент державної позики) та валютний ринок, кредитний ринок функціонував тільки у вигляді позик, однак страховий ринок використовував достатню кількість інструментів (страхування життя, рухомого та нерухомого майна та інші). Використовував достатню кількість інструментів (страхування життя, рухомого та нерухомого майна та інші). Вступове формування класичного фінансового ринку, який складається з чотирьох структурних елементів сприяло поступові інтеграції страхового ринку до загального фінансового простору. На відміну від усіх інших сегментів фінансового ринку страховий ринок мав досить низькі темпи розвитку (за період 1991-2000 роки середньорічні темпи зростання обсягів операцій на ринку склали близько 10%, в той час як на фондовому ринку такі темпи дорівнювали 32%), що призвело до низької його інтеграції у фінансовий простір і як наслідок до меншої уваги з боку держави щодо його регулювання.

Проблемами розвитку страхового ринку України займався ряд провідних вчених:

Однак аналіз існуючих досліджень показав, що на страховому ринку існує досить глобальна проблема, щодо оцінки його ділової активності. Так повністю відсутній індекс, який би характеризував загальну активність страхового ринку України.

Таким чином метою даного дослідження є побудова індексу ділової активності страхового ринку України. Для досягнення цієї мети пропонується вирішення наступних завдань:

- 1) дослідження існуючих індикаторів розвитку світового страхового ринку
- 2) аналітична побудова індикатору ділової активності;
- 3) аналіз розробленого індикатору.

Результати**1. Існуючі індикатори розвитку світового страхового ринку.**

В практиці дослідження ділової активності страхового ринку використовуються дві основні групи індикаторів: індикатори розвитку страхових компаній та індикатори розвитку страхового середовища.

Так до першої групи індикаторів належать наступні.

Індекс iShares U.S. Insurance ETF (IAK). Даний індекс розраховується як складова загального індексу Доу-Джонса. Початковою датою розрахунків є 5 січня 2006 року. S&P Insurance Index. Даний індекс розраховується в рамках індексу S&P500 по динаміці акцій страхових компаній. В лістинг цього індексу входить 18 страхових корпорацій.

AA British Insurance Premoum Index. Розрахунок індексу AA здійснюється щоквартально по даних щодо страхування автомобілів та майна. В якості бази побудови цього індексу виступають 2800 випадків страхування автомобілів по більше ніж 80 операторам та близько 1000 випадків страхування житла. Даний індекс розраховується з 1996 року.

До групи індикаторів розвитку страхового середовища відносяться як глобальні індекси так і локальні, що характеризують кожний напрямок страхової діяльності, а саме: індекси здоров'я (Capital District

Physicians's Health Plan), індекси сільського господарства (Agricultural Index), кліматичні індекси (Climate Change Index), автомобільні індекси (Car Index), індекси малих та середніх підприємств (Vero SME Insurance index) та інші. Найбільш поширеними серед цієї групи індикаторів є наступні індекси: Index Insurance (International Research Institute on Climate and Society) – IRI Index Insurance, Global Index Insurance Facilities (GIIIF).

IRI Index Insurance. Підґрунтям до розрахунку даного індексу є дослідження клімату. З одного боку цей індекс може трактуватися як кліматичний індекс, однак дослідники IRI [1] при побудові даного індексу й використанні кліматичної складової будують залежності між кліматом, сільським господарством, рівнем життя населення, його доходами та витратами, тому цей індекс доцільно розглядати як глобальний індекс.

Global Index Insurance Facilities (GIIIF). Даний індекс це впершу чергу індекс, шляхом розрахунку якого здійснюється підтримка розвитку локальних ринків країн, що розвиваються. Це пов'язано з тим що за допомогою даного індексу досліджується інфраструктура страхування та здійснюється допомога в даному секторі за допомогою довірчих фондів. Так стратегія цих фондів спрямована на: підняття усвідомлення; оцінка розвитку страхових ринків; побудову інфраструктури; забезпечення страхових премій та виплат.

Таким чином, аналіз існуючих світових індикаторів розвитку страхового ринку та відсутність такого індикатора для українського страхового ринку свідчать про необхідність розробки вітчизняного індикатора ділової активності страхового ринку.

2. Аналітична побудова індикатора ділової активності;

Існують різні методики побудови індикаторів ділової активності, які дозволяють сформувати наступні чотири групи індикаторів (рис. 1).

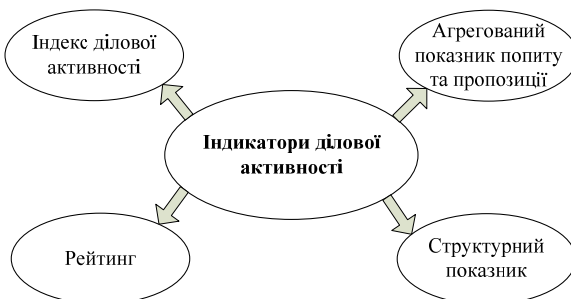

Рис. 1. Групи індикаторів ділової активності

Так як більшість індикаторів ділової активності сегментів фінансового ринку мають форму розрахунку та представлення в вигляді індексів ділової активності, то для визначення індикатора розвитку страхового ринку пропонується індекс ділової активності страхового ринку (Insurance Development Index - IDI).

Для побудови даного індексу в роботі пропонується наступна методика (рис. 1).

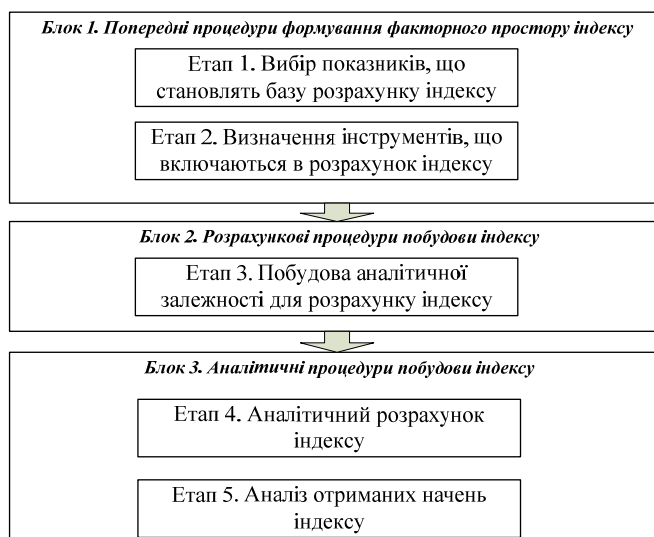

Рис. 2. Методика побудови індексу ділової активності фондового ринку

В першому блоці здійснюються попередні процедури щодо вибору бази та показників для побудови IDI. Так на першому етапі в результаті проведеного аналізу визначено два основних показника, що характеризують ділову активність страхового ринку – це страхові премії та страхові виплати. Динаміка цих показників наведена на рис. 2.

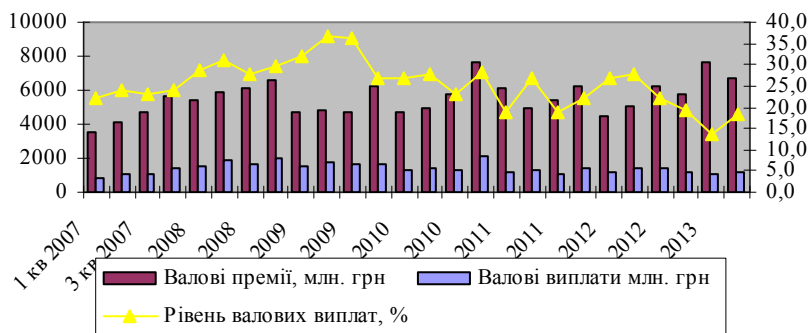

Рис. 3. Показники ділової активності страхового ринку

Для побудови індексу будемо використовувати показник обсягу страхових премій.

На другому етапі визначаємо фінансові інструменти, які включаються в розрахунок індексу ділової активності. Для реалізації мети цього блоку в дослідженні проаналізовано структуру страхових премій, що дозволило визначити ті операції, які займають найбільшу частку на страховому ринку. Так структура страхових премій в 1 кварталі 2007 року та 2 кварталі 2013 року наведена в табл. 1

Таблиця 1. Обсяги страхових премій по видам страхування, млн. грн.

№	1 квартал 2007 року		2 квартал 2013 року	
	Операція	Частка	Операція	Частка
1	Автострахування (КАСКО, ОСЦПВ, "Зелена картка")	20,84	Автострахування (КАСКО, ОСЦПВ, "Зелена картка")	26,69
2	Страхування майна	17,32	Страхування майна	10,99
3	Страхування від вогневих ризиків	10,68	Страхування від вогневих ризиків	7,68
4	Страхування фінансових ризиків	25,75	Страхування фінансових ризиків	11,05
5	Страхування життя	4,49	Страхування життя	9,60
6	Страхування вантажів та багажу	7,16	Медичне страхування	6,58
7	Страхування кредитів	3,56	Страхування вантажів та багажу	4,70
	Загальна частка	89,8	Загальна частка	77,3

Дана таблиця свідчить про те, що основні інструменти страхового ринку не змінилися за виключенням збільшення частки медичного страхування, однак їх доля знизилася на 12,5 відсотків, що свідчить про збільшення диверсифікації на страховому ринку.

В блоці 2 вирішується завдання побудови аналітичного вигляду індикатору. Для його побудови доцільно використовувати підхід, який впроваджено в побудові індексу ПФТС (індекс фондового ринку) та київПрайм (кредитного ринку). В якості аналітичної залежності пропонується наступна:

$$IDI_t = IDI_{t-1} \sum_{i=1}^7 \left[q_i^i \frac{IP_t^i}{IP_{t-1}^i} \right]$$

де IDI_{t-1} – значення індексу в попередній період (початкове значення індексу складає 100); q_i^i – частка i-го інструменту в t момент часу; IP_t^i та IP_{t-1}^i – обсяги страхових премій по i-му інструменту відповідно в t-ий та t-1-ий періоди часу.

Цільовою спрямованістю третього блоку є розрахунок побудованого індикатору ділової активності та його аналіз.

3. Аналіз розробленого індикатору.

Динаміка розробленого індикатору наведена на рис. 3.

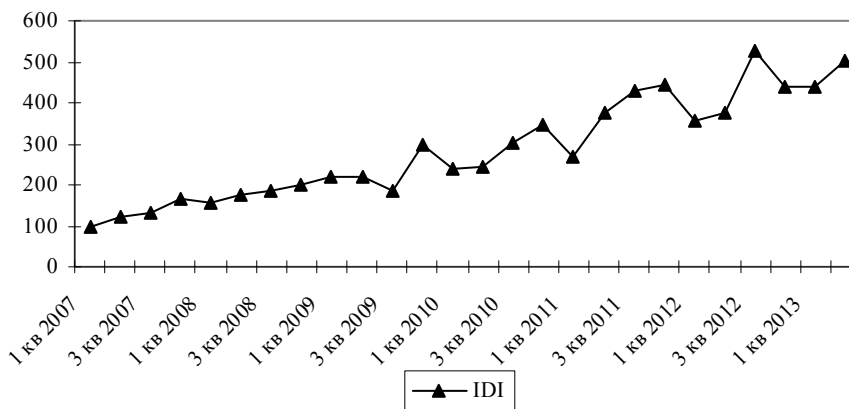

Рис. 4. Динаміка індексу ділової активності страхового ринку

Аналіз індексу ділової активності свідчить, що страховий ринок постійно розвивається, однак спостерігається циклічність в динаміці, що проявляється в зменненні індексу в 1 кварталі кожного року.

Висновки

Проведені дослідження страхового ринку висвітлили необхідність розробки єдиного індикатору його ділової активності, який би однозначно висвілював тенденції його розвитку. В якості індикатору в роботі в рамках запропонованої методики розроблено індекс розвитку страхового ринку, який на підставі синтезу індексного методу та сучасних підходів до індексів ділової активності дозволяє дослідити розвиток страхового ринку. Розрахунок даного індексу свідчить про відповідність тенденцій, що визначені за допомогою побудованого індексу та реальних тенденцій розвитку страхового ринку.

Джерела та література:

1. Skees J.R. (2008) Innovations in Index Insurance for the Poor in Lower Income Countries. *Agricultural and Resource Economics Review* 37: 1–15. 2. Carrquiry M.A. and Osgood D. E. (2008) Index Insurance, Probabilistic Climate Forecasts, and Production. CARD Working Paper 08-WP465. 3. For details of others, see Skees J.R., Barnett B.J. and Murphy A.G. (2008) Creating insurance markets for natural disaster risk in lower income countries: The potential role for securitization. *Agricultural Finance Review* 68: 151–167. 4. Index insurance, an innovative tool for poor farmers. International Research Institute on Climate and Society http://www.momagri.org/UK/focus-on-issues/Index-insurance-an-innovative-tool-for-poor-farmers_571.html

Харенко К.М.

УДК 339.7

АНАЛІЗ ВПЛИВУ ОБМІННОГО КУРСУ НА ТОРГОВИЙ БАЛАНС УКРАЇНИ

Анотація. У даній статті розглянуто особливості впливу обмінного курсу гривні на торговий баланс України: проведено розрахунок реального ефективного обмінного курсу (РЕОК) гривні відповідно до методології Національного банку України; за допомогою регресійно-кореляційного аналізу визначено силу зв'язку між обмінним курсом гривні та торговим балансом України за поквартальними статистичними даними за 2001-2012 рр. За результатами виконаних розрахунків автором здійснено перевірку умови Маршалла-Лернера для України відносно різних груп країн.

Ключові слова: обмінний курс, торговий баланс, РЕОК, регресійно-кореляційний аналіз, умова Маршалла-Лернера.

Анотация. В данной статье рассмотрены особенности влияния обменного курса гривны на торговый баланс Украины: проведен расчет реального эффективного обменного курса (РЕОК) гривны в соответствии с методологией Национального банка Украины, при помощи регрессионно-корреляционного анализа определена сила связи между обменным курсом гривны и торговым балансом Украины по квартальным статистическим данным за 2001-2012 гг. По результатам выполненных расчетов автором осуществлена проверка условия Маршалла-Лернера для Украины относительно различных групп стран.

Ключевые слова: обменный курс, торговый баланс, РЕОК, регрессионно-корреляционный анализ, условие Маршалла-Лернера.

Summary. This article carefully examines and analyses the impact of hryvnia exchange rate on the trade balance of Ukraine as a part of its balance of payments. During the research, the author has calculated the real effective exchange rate (REER) of hryvnia in accordance with the official methodology developed by the national Bank of Ukraine. By means of correlation/regression analysis mechanism and using STATISTICA 8.0 software the author has determined and evaluated the relationship specifics between the exchange rate of hryvnia and the Ukrainian trade balance, based on quarterly statistical data for 2001-2012 years provided by the available statistical organizations (the National Statistical Committee of Ukraine, the CIS Statistical Organ and the OECD Statistical Bureau). With the help of the calculations made during the research, the author has performed the verification of the Marshall-Lerner condition for Ukraine with regard to different groups of countries (with respect to the CIS, the developed economies and overall), and provides a deep analysis of the results received.

Keywords: exchange rate, trade balance, REER, regression-correlation analysis, the Marshall-Lerner condition.

Постановка проблеми. Торговий баланс є одним із найважливіших показників економічного розвитку країни, і ключовим інструментом впливу на нього є зміна валютного курсу національної грошової одиниці. Дослідження величини зв'язку між обмінним курсом та торговим балансом є актуальним на сучасному етапі розвитку України, адже отримані результати дозволяють більш ефективно здійснювати зовнішньоекономічну політику держави.

Аналіз основних досліджень та публікацій. Даною проблематикою займалися такі зарубіжні та вітчизняні вчені як А. Маршалл, А. Лернер, А. Хіршман, С. Гурвіч, О. Диннікова та ін., які досліджували вплив девальвацій та ревальвацій обмінного курсу країни на її торговий баланс. Взагалі, вважається, що при певних умовах девальвація курсу валюти спричиняє зростання експорту країни та зменшення імпорту, тобто до покращення торгового балансу країни. Зокрема, А. Маршалл та А. Лернер визначили, що девальвація приведе до покращення торгового балансу країни тоді і тільки тоді, коли сума цінових еластичностей по експорту та імпорту країни є більшою за одиницю.

Невирішені проблеми. На сучасному етапі з огляду на значний дефіцит платіжного балансу Україна проблема визначення напрямку грошово-кредитної політики не є повною мірою вирішеною. **Метою** нашої роботи є визначення сили та характеру взаємозв'язку коливання курсу української гривні та обсягів експорту та імпорту із основними торговельними партнерами України, а також перевірити, чи виконується